

Martyna Świetlińska <https://orcid.org/0009-0001-6680-7785>
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: swietlinska.martyna@gmail.com

Równość w posiadaniu żon. Problemy życia codziennego w islamskich małżeństwach i jak Koran każe postępować w ich przypadku

Equality in having wives: Everyday challenges in Islamic marriages and how the Quran instructs us to deal with them

<https://doi.org/10.25312/CH.771>

Streszczenie

Małżeństwo w islamie, jako kontrakt regulowany przez szariat, odgrywa kluczową rolę w życiu duchowym i społecznym. Nie będąc sakramentem, stanowi umowę, której warunki i przepisy wpływają na funkcjonowanie rodziny. W krajach z islamskim prawem państwowym zauważalne są nierówności płciowe, między innymi w kwestiach poligamii, rozwodów czy praw kobiet. Artykuł analizuje zapytania i fatwy publikowane na platformie Islamweb, łączącej tradycyjne źródła – Koran, hadisy – oraz nauki sunnickich szkół prawa. Szczególna uwaga poświęcona jest interpretacjom dotyczącym małżeństwa, ich wpływowi na codzienne życie muzułmanów oraz współczesnym wyzwaniom w harmonizowaniu tradycji z realiami. Analizy te wzbogacają konteksty społeczne i prawne, podkreślając ich praktyczne znaczenie. Artykuł zagłębia się w interpretację prawa małżeńskiego wśród muzułmanów pod względem realnych problemów życia codziennego.

Słowa kluczowe: prawo szariatu, role płciowe, jurysprudencja islamska, fatwy

Abstract

Marriage in Islam, as a contract governed by Sharia law, plays a crucial role in both spiritual and social life. While not a sacrament, it constitutes an agreement whose conditions and regulations influence the functioning of the family. In countries with Islamic state law, gender inequalities are evident, particularly concerning issues such as polygamy, divorce, and women's rights. This article examines inquiries and fatwas published on the Islamweb platform, which integrates traditional sources – the Quran, hadiths – and teachings from Sunni schools of law. Particular attention is given to interpretations related to marriage, their impact on the daily lives of Muslims, and contemporary challenges in reconciling tradition with modern realities. These analyses enrich the social and legal contexts, emphasizing their practical significance. The article considers interpretations of marriage law among Muslims, focusing on the tangible challenges of everyday life.

Keywords: Sharia law, gender roles, Islamic jurisprudence, fatwas

Wstęp

Małżeństwo w islamie stanowi istotny element życia społecznego i duchowego, lecz jego charakter prawny i religijny różni się znacząco od ujęcia znanego w chrześcijaństwie. Nie jest ono sakramentem ani związkiem zawartym w niebie, lecz kontraktem zawierany na ziemi, regulującym relacje między małżonkami. Jako umowa małżeństwo w islamie opiera się na określonych warunkach i przepisach wynikających z prawa szariatu, które wpływają zarówno na strukturę, jak i funkcjonowanie rodziny.

W krajach, gdzie islam stanowi religię państwową, prawo rodzinne jest całkowicie podporządkowane szariatowi. W takich systemach szczególnie wyraźnie dostrzegalne są nierówności pod względem płci, co budzi kontrowersje wśród uczonych i wiernych. Poligamia, zakaz cudzołóstwa oraz zróżnicowane prawa rozwodowe to tylko niektóre z kwestii poddawanych zarówno praktycznej, jak i teoretycznej analizie.

Celem niniejszej pracy jest zgłębienie problematyki małżeństwa w islamie poprzez analizę zapytań i fatw publikowanych na Islamweb – platformie, która łączy tradycyjne źródła, takie jak Koran i hadisy, z naukami czterech sunnickich szkół prawa. Szczególną uwagę poświęcono problemom interpretacyjnym oraz ich wpływowi na życie codzienne muzułmanów.

Stosunki rodzinne wśród muzułmanów

Małżeństwo w islamie nie jest sakramentem. Nie jest to związek zawarty w niebie, lecz tutaj na ziemi. Jak każda ludzka więź, jest rozwiązalny. Jest to zobowiązanie lub umowa, na mocy której strony regulują swoje wzajemne relacje. Jak każda inna umowa, ma kilka składników lub niezbędnych postanowień. Jeśli te warunki są spełnione, umowa może zawierać inne postanowienia, na które obie strony się zgadzają.

Dla muzułmanów małżeństwo stanowi jedyny dozwolony (halal) sposób na zaspokajanie potrzeb seksualnych między mężczyzną a kobietą. Stosunki seksualne przedmażeńskie i pozamażeńskie są zabronione, a cudzołóstwo traktowane jako jedno z najpoważniejszych przestępstw, które podlega surowym karom. Zgoda mężczyzn na poligamię, a zakaz jej praktykowania przez kobiety wyraźnie wskazują na nierówność płciową w prawie islamskim. Tego rodzaju zasady są zatwierdzone zarówno przez prawo religijne (szariat), jak i przepisy cywilne obowiązujące w większości państw muzułmańskich¹.

W krajach, w których islam jest religią państwową, wszystkie przepisy z zakresu prawa rodzinnego są regulowane przez szariat – święte prawo islamu. Nierównoprawne położenie płci w prawie muzułmańskim jest wyraźnie zauważalne, jeżeli chodzi o prawa i obowiązki. Jednym z przykładów może być fakt, że tylko muzułmanin (mężczyzna) może poślubić niemuzułmankę, jednocześnie tylko on może mieć cztery żony².

Przyczyna, dla której mężczyzna może ożenić się z więcej niż jedną kobietą, wyjaśnia jest przez Ghazaliego, wybitnego muzułmańskiego myśliciela: „Niektórzy mężczyźni mają tak duże potrzeby seksualne, że jedna kobieta nie wystarczy, by chronić ich przed cudzołóstwem. Tacy mężczyźni mogą zatem poślubić więcej niż jedną kobietę, i mieć nawet cztery żony”³.

Koran, udzielając zgody na posiadanie wielu żon jednocześnie, określił pewne warunki, które muszą zostać spełnione, zanim poligamia będzie mogła być praktykowana. Poligamia była uzasadniona, jeśli weźmie się pod uwagę ówczesne warunki panujące w Arabii, które w pewnych przypadkach wymagały zawierania wielu małżeństw. W wyniku świętych wojen wiele kobiet stało się wdowami, a dzieci zostały osierocone⁴. Aby je chronić, Koran pozwolił na zawieranie więcej niż jednego małżeństwa.

Werset 4:3 Koranu wyjaśniany jest zazwyczaj w taki sposób: „A jeśli uznacie, że będzie to najlepsze dla sierot, żeńcie się z ich matkami – z dwiema, trzema lub czterema. Lecz jeśli się obawiacie, że nie będziecie sprawiedliwi, to poprzestańcie na jednej lub na tej, którą już macie. W ten sposób nie narazicie się na duże wydatki”. Pojawienie się sierot w tej referencji nie jest zaskakujące, zważywszy na wojny plemienne za czasów Mahometa, w których życie traciło wielu mężczyzn, pozostawiając na pastwę losu swoje żony i dzieci. Uczeń islamscy przytaczają często głównie kwestie żon, starając się zwrócić uwagę na „równe traktowanie” i „bycie sprawiedliwym” wobec poślubionych kobiet. Wielu muzułmanów uważa, że równe traktowanie żon nie jest w praktyce możliwe do osiągnięcia i jedynym rozwiązaniem w tej sytuacji jest stworzenie związku monogamicznego⁵.

¹ J.L. Esposito, *Women's Rights in Islam*, „Islamic Studies” 1975, vol. 14(2), s. 99–114.

² A. Mashhour, *Islamic Law and Gender Equality: Could There Be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt*, „Human Rights Quarterly” 2005, vol. 27(2), s. 562–596.

³ Abu Hamid Al-Ghazali, *Ihy'a 'Uloum Ed-Din*, t. 2, *Kitab Adab al-Nikah*, Dar al-Kotob al-Elmeyah, Bejrut 2013, s. 34.

⁴ S.J. Hussain, *Legal Modernism in Islam: Polygamy and Repudiation*, „Journal of the Indian Law Institute” 1965, vol. 7(4), s. 384–398.

⁵ N. Darwish, *Okrucieństwo w majestacie prawa. Prześladowanie kobiet w świetle islamu*, Wydawnictwo Kefas, Warszawa 2008, s. 93.

Ordynacja pakistańska⁶ stanowi, że drugie małżeństwo podczas trwania istniejącego małżeństwa jest zabronione bez pisemnej zgody Rady Arbitrażowej, a taka zgoda może zostać udzielona tylko wtedy, gdy rada uzna, że proponowane małżeństwo jest konieczne i sprawiedliwe. Wniosek o zgodę na drugie małżeństwo musi zawierać zgodę istniejącej żony lub żon na nowe małżeństwo.

Islam dopuszcza rozwód. Może on być ogłoszony przez męża poprzez wypowiedzenie małżeństwa, ale prawo wymaga, aby zrobił to trzykrotnie, aby miało ono pełną moc. Po pierwszym i drugim wypowiedzeniu rozwodu prawo nakłada obowiązek skorzystania z mediacji i prób rozwiązania konfliktu przez bliskich lub inne osoby wyznaczone przez małżonków, aby przywrócić równowagę w małżeństwie. Dopiero po trzecim wypowiedzeniu rozwód staje się ostateczny, chociaż Allah uznał go za „najbardziej nienawistny”. Aby zapobiec pochopnym decyzjom męża, islam ustala, że mężczyzna nie może ponownie poślubić żony, z którą się rozwiódł, chyba że ta kobieta poślubi innego mężczyznę i zostanie przez niego rozwiedziona. Taki związek jest upokarzający dla obu stron, a jego konsekwencje stanowią dodatkowe ostrzeżenie po zapłaceniu drugiego posagu. Kobieta może uzyskać rozwód z mężem tylko przez orzeczenie sądowe, a nie przez wypowiedzenie małżeństwa. W takim przypadku musi udowodnić w sądzie jedną z legalnych przyczyn rozwodu, takich jak choroba zakaźna, długotrwała nieobecność, impotencja, okrucieństwo, cudzołóstwo itp. Rozwód orzeczony przez sąd jest zawsze ostateczny⁷.

W niniejszej pracy przedstawię kilka rzeczywistych zapytań, które pojawiły się na Islamweb – autorytatywnej platformie zawierającej fatwy i analizy naukowe dotyczące islamu, publikowane przez zatroskanych muzułmanów mających problemy z właściwym interpretowaniem zapisów Koranu. Analizy naukowe opierają się na tekstach źródłowych islamu, takich jak zapisy Koranu i hadisów (tradycji proroka Mahometa) jako głównych fundamentów odpowiedzi na pytania religijne. Dodatkowo za podstawę analizy naukowej tych zapytań obrano nauki szkoły prawa islamskiego (madhhab) – klasyczne interpretacje czterech sunnickich szkół prawa islamskiego: hanafickiej, malikickiej, szafickiej i hanbalickiej oraz komentarze koraniczne (tafsir), co pozwala na szerokie spojrzenie na kwestie prawne i społeczne. W analizach cytowane są klasyczne tafsiry (komentarze do Koranu) autorstwa uznanych uczonych, takich jak Ibn Kathir, Al-Qurtubi czy Al-Tabarani. Przywoływane są ponadto fatwy uczonych, czyli opinie prawno-religijne wydane przez uznanych uczonych (muftich), które bazują na dogłębnej wiedzy teologicznej i prawniczej oraz na tradycyjnych fiqh (jurisprudencja), naukach prawa muzułmańskiego regulujących różne aspekty życia muzułmanina zarówno w kontekście religijnym, jak i świeckim. Ważny jest też oczywiście kontekst historyczny i społeczny. W niektórych przypadkach analizy uwzględniają realia historyczne oraz współczesne wyzwania, aby zapewnić adekwatność interpretacji.

⁶ The Muslim Family Laws Ordinance, 1961.

⁷ Tamże.

Pytania o sprawy związane z małżeństwem i poligamią muzułmanów

Wielu prostych muzułmanów, choć głęboko oddanych swojej wierze, może doświadczać wątpliwości i trudności w zrozumieniu zasad wynikających z Koranu, zwłaszcza w kwestiach dotyczących złożonych relacji rodzinnych. Problem ten często wynika z różnic w interpretacji prawa szariatu oraz zderzenia tradycji z realiami współczesnego życia.

Pytanie

Od kilku lat jestem szczęśliwie żonaty, zarówno ja, jak i moja żona jesteśmy praktykującymi muzułmanami. Niedawno poślubiłem wdowę z dziećmi, licząc na nagrodę od Allaha, jeśli uda mi się zapewnić dobre życie obu rodzinom. Nie uzyskałem zgody mojej pierwszej żony, ponieważ nie była ona wymagana według szariatu, i wierzyłem, że moja pierwsza żona zaakceptuje nowe życie, ponieważ także jest religijna i działa na rzecz islamu (Da'ee). Jednak moja pierwsza żona jest bardzo zła z powodu tego związku i domaga się, abym rozwiódł się z nią lub z drugą żoną. Nie może tolerować tego sposobu życia. Obiecałem mojej drugiej żonie, że zapewnię jej i jej dzieciom dobre życie i nie zostawię jej pod presją kogokolwiek innego. Teraz sytuacja staje się coraz gorsza, a ja mam trudności z zapewnieniem sprawiedliwego życia mojej drugiej żonie. Moje pytanie brzmi: jeśli rozwiódę się z moją drugą żoną z powodu nacisków pierwszej żony, czy będzie to uznane za grzech z mojej strony? Moja druga żona nie wybaczy mi, ponieważ sprawa ta przyniosła jej wiele złej opinii w społeczeństwie. Proszę również o wyjaśnienie, co mówi szariat na temat żądania pierwszej żony rozvodu z drugą żoną⁸.

Według prawa Koranu pierwszej żonie nie wolno żądać od męża rozvodu z jego drugą żoną, a tym bardziej zmuszać go do tego. Prorok Muhammad powiedział: „Muzułmanka nie powinna starać się doprowadzić do rozvodu swojej siostry (drugiej żony swojego męża), aby zająć jej miejsce”⁹.

Zalecane jest, aby mąż kontynuował swoje życie z drugą żoną i postępował sprawiedliwie wobec obu żon. Według Koranu powinien on przypomnieć swojej pierwszej żonie, że powinna obawiać się Allaha i nie powinna ani żądać rozvodu swojej współżony, ani prosić go o rozwód z nią. Prorok Muhammad powiedział: „Kobieta, która prosi swojego męża o rozwód bez uzasadnionej przyczyny, nie poczuje zapachu raju”¹⁰. Według muzułmanów poślubienie drugiej żony jest dozwolone; gdyby było to szkodliwe, szariat nie zezwoliłby na to.

Pytanie

Mam bardzo ważne pytanie dotyczące poligamii. Rozmawiałem z moją żoną o poślubieniu kolejnej żony; nie jest z tego zadowolona, ale wydaje się, że to zaakceptowała. [...]

Obecnie próbuję uzyskać mieszkanie przez radę miejską, ale proces ten opóźnia się już o ponad dwa miesiące. Próbowaliśmy niemal wszystkiego, aby zorganizować miejsce

⁸ Platonic Marriage, Islamweb, 2018, <https://www.islamweb.net/en/fatwa/388390/platonic-marriage> [dostęp: 19.10.2024].

⁹ Sahih al-Bukhari 2723, Book 54, hadis 12.

¹⁰ Riyad as-Salihin, Księga Miscellany, hadis 367, 2013.

do zamieszkania. W związku z tym nadal mieszkamy w domu jej rodziców. Czy nadal jestem zobowiązany zapewnić jej mieszkanie, skoro wiem, że prawdopodobnie powie, iż muszę znaleźć dla niej odpowiednie lokum, aby właściwie spełnić swoje obowiązki wobec niej, nawet jeśli jestem w trakcie organizowania mieszkania? Czy powinienem poczekać na potwierdzenie miejsca zamieszkania, zanim zacznę szukać drugiej żony, czy mogę to robić już teraz?

Według Koranu żona nie jest zobowiązana mieszkać ani z krewnymi męża, ani z jej własnymi. Muzułmańska żona ma prawo do niezależnego miejsca zamieszkania. Jeśli żona domaga się tego prawa i żąda osobnego lokum, mąż jest zobowiązany spełnić jej żądanie zgodnie z jej statusem oraz swoimi możliwościami finansowymi. Nie jest wymagane, aby był właścicielem mieszkania; może je wynająć. Uczony szafi'i Ash-Shirbeeni napisał: „Nie jest warunkiem, aby dom należał do męża; może on zapewnić żonie lokum w domu, który jest nadany, wynajmowany lub użyczony”. Nie ma różnicy, czy mężczyzna ma jedną żonę, czy więcej – tak długo, jak zapewnia każdej z nich mieszkanie odpowiednie do ich sytuacji¹¹.

Po drugie, jeśli znajdujemy się w tej sytuacji, w której czekam na mieszkanie, czy mogę w międzyczasie znaleźć siostrę, która ma swoje własne lokum i jest gotowa zaakceptować mnie w tej sytuacji, nawet jeśli nie mam jeszcze miejsca dla mojej pierwszej żony (choć jesteśmy w trakcie organizowania tego) i zgodzi się na takie warunki oraz będzie szczęśliwa, że mogę się z nią ożenić?

Według Koranu ten muzułmanin nie powinien rozważać poślubienia drugiej żony. Uczeni podkreślają, że zaleca się mężczyźnie zawarcie małżeństwa, jeśli jest on w stanie spełnić obowiązki finansowe wobec żony (posag i obowiązkowe utrzymanie). Malikici posunęli się nawet do stwierdzenia, że jest zakazane, aby mężczyzna, który nie jest w stanie finansowo sprostać obowiązkowi małżeństwa i utrzymać żony, zawierał związek małżeński. Uczony malicki Al-Hattaab, komentując słowa Khaleela („Zaleca się mężczyźnie, który odczuwa potrzebę małżeństwa i posiada zdolność finansową, aby poślubił dziewczynę”), napisał: „Jest to zakazane, jeśli mężczyzna nie jest w stanie zapewnić utrzymania kobiecie”¹².

Pytanie

Mężczyzna ma dwie żony. Pierwsza miała czworo dzieci, gdy poślubił drugą. Później druga żona urodziła czworo dzieci, a pierwsza sześcioro. Pierwsza żona twierdzi, że druga żona otrzymała więcej niż ona, ponieważ urodziła tylko dwoje dzieci po pojawieniu się drugiej żony, podczas gdy druga urodziła czworo dzieci. Chciałabym zapytać, czy istnieje coś takiego jak obowiązek sprawiedliwości w odniesieniu do posiadania dzieci? Proszę o odpowiedź.

Mąż musi być sprawiedliwy wobec swoich żon, niezależnie od tego, czy ma ich dwie, czy więcej, w kwestiach, takich jak jedzenie, picie, ubranie i mieszkanie, a także w spędzaniu z nimi nocy. Mąż nie jest zobowiązany do bycia sprawiedliwym wobec żon

¹¹ Ash-Shirbeeni, *Mughni Al-Muhtaaj ila Ma'rifat Ma'ani Alfadh Al-Minhaaj*, t. 4, Dar Al-Kutub Al-Ilmiyyah, Bejrut 2013, s. 308.

¹² Al-Hattaab, *Mawaahib Al-Jaleel Sharh Mukhtasar Khaleel*, t. 4, Dar Al-Fikr, Bejrut 2013, s. 43.

w żadnych innych kwestiach poza wymienionymi. Każda żona ma prawo do posiadania dzieci i nie wolno pozbawiać jej tego prawa. Z tego powodu szariat zabrania mężowi praktykowania ‘Azl (przerwywania stosunku) bez zgody żony.

Ibn Qudaamah napisał w *Al-Mughni*, uzasadniając zakaz praktykowania ‘Azl bez zgody żony: „Jest tak, ponieważ ma ona prawo do posiadania dzieci, a praktyka ‘Azl wyrządza jej krzywdę; dlatego nie jest to dozwolone bez jej zgody”¹³. Każda żona powinna być zadowolona z tego, co Allah dla niej przeznaczył w kwestii dzieci, powinna prosić Wszechmocnego Allaha, aby je pobłogosławił, uczynił dla niej źródłem radości i oddać swoje sprawy Allahowi, ponieważ to On obdarza potomstwem. Allah mówi: „Do Allaha należy władza nad niebiosami i ziemią. On stwarza, co chce: obdarza, kogo chce, córkami, a kogo chce – synami. Albo daje córki i synów, a kogo chce, czyni bezpłodnym. Zaprawdę, On jest Wszechwiedzący i Wszechmocny”¹⁴.

Pytanie

Czy mąż może w złości powiedzieć żonie, żeby opuściła dom, wezwać jej wali i powiedzieć, aby ją zabrali z powodu kłótni? Ciągłe powtarza, że żona nie spełnia jego praw, mimo że mają noworodka urodzonego przedwcześnie, który wymaga specjalnej opieki. Dla matki jest to bardzo trudne, gdyż odczuwa ogromny stres fizyczny i psychiczny. Grozi jej także rozwodem, mówiąc, że wszystkie decyzje należą do niego, ponieważ jako mężczyzna ma ostatnie słowo i jej opinia się nie liczy. Żona nie jest w stanie znieść jego gniewu.

Zapewnienie mieszkania jest prawem żony wobec męża. Z tego powodu Allah, Wzniesiony, przypisał „domy” żonom w swoim wersecie: „Nie wyrzucajcie ich z ich domów”¹⁵. Zaimek dzierżawczy *ich* w tym wersecie wskazuje na ich prawo do zamieszkiwania w tych domach, jak wspomniał Al-Qurtubi w swoim tafsir (wyjaśnieniu Koranu). Dlatego mąż nie ma prawa wyrzucić żony z jej domu i pozbawić ją tego prawa bez uzasadnienia zgodnego z szariatem, nie wspominając już o tym, że takie działanie męża całkowicie sprzeciwia się zasadzie „życia w dobroci”, którą nakazuje szariat zgodnie ze słowami Allaha, Wzniesionego: „I życie z nimi w dobroci”¹⁶. Nadmierna krytyka męża wobec żony także jest sprzeczna z życiem w dobroci; powinni oni raczej kierować się wzajemną radą i szacunkiem do siebie w grzecznej rozmowie.

Jeśli chodzi o opiekę nad dzieckiem, to jest autentycznie przekazane, że Prorok, sallallahu ‘alayhi wa sallam, powiedział: „Mąż jest opiekunem swojej rodziny [...] a żona jest opiekunką w domu swojego męża [...]”¹⁷. Inna wersja tego hadisów mówi: „A żona jest opiekunką domu swojego męża i jego dzieci [...]”¹⁸.

Al-Haafith Ibn Hajar powiedział: „Mężczyzna troszczy się o swoją rodzinę, właściwie zarządzając ich sprawami i wypełniając ich prawa, a kobieta troszczy się o swoją rodzinę, prowadząc sprawy domu i dzieci [...]”¹⁹. Dlatego też spełnianie potrzeb rodziny w domu

¹³ Ibn Qudaamah, *Al-Mughni*, t. 7, Dar Alam Al-Kutub, Rijad 1997, s. 98.

¹⁴ *Koran*, J. Bielawski (tłum.), PIW, Warszawa 2006, 42:49–50.

¹⁵ Tamże, 65:1.

¹⁶ Tamże, 4:19.

¹⁷ Al-Bukhari, *Sahih al-Bukhari*, księga 62, hadis 129; Muslim, *Sahih Muslim*, księga 13, hadis 13.

¹⁸ Ahmad ibn Hanbal, *Musnad Ahmad*, hadis 20007.

¹⁹ Ibn Hajar al-Asqalani, *Fath al-Bari* (komentarz do *Sahih al-Bukhari*), t. 9, s. 93.

jest obowiązkiem żony zgodnie z obyczajem, natomiast zaspokajanie potrzeb rodziny poza domem należy do obowiązków męża. Niemniej jednak, jeśli ten obowiązek jest dla żony zbyt ciężki, to zobowiązana jest do robienia tego, co mieści się w jej możliwościach, a mąż powinien jej pomóc lub zapewnić służącą, ponieważ to on ponosi odpowiedzialność za opiekę nad dzieckiem i ochronę go przed wszelkim niebezpieczeństwem.

Uczeni islamscy radzą zarówno mężowi, jak i żonie, aby byli cierpliwi wobec siebie nawzajem i bali się Allaha, Wzniesionego, w odniesieniu do praw, które są ich obowiązkiem względem siebie. Powinni oni dążyć do wzajemnego zrozumienia, szacunku i przyzwoitych rozmów, aby zachować interesy i stabilność rodziny oraz chronić to dziecko. Według islamu kłótnie otwierają drzwi dla szatana, aby wywołać rozpad i rozbięcie rodziny. Gniew jest jednym z głównych narzędzi, które szatan wykorzystuje do osiągnięcia tego celu, dlatego Sunnah ostrzega przed gniewem i zachęca do jego opanowania, szukając schronienia u Allaha przed przeklętym szatanem, wykonując ablucję i podobne środki.

Pytanie

Czy mężczyzna muzułmański ma pozwolenie na poślubienie dwóch sióstr, które są siostrami przyrodnimi, mają tę samą matkę, ale różnych ojców?

Nie jest dozwolone, aby mężczyzna poślubił siostrę swojej żony, dopóki jego małżeństwo jest nienaruszone; zabronione jest, aby mężczyzna poślubił dwie siostry jednocześnie, niezależnie od tego, czy są to siostry pełne, czy przyrodnie. Zakaz w tej sprawie został ustalony na podstawie Koranu, hadisów oraz Ijma' (jednogłośnego konsensusu uczonych). Jeśli chodzi o dowód z Koranu, Allah mówi: "[...] i że nie bierzecie [w małżeństwo] dwie siostry jednocześnie [...]"²⁰.

Jeśli chodzi o Sunnę, autentycznie przekazano, że Umm Habeebah bint Abu Sufyan, powiedziała do Proroka, sallallahu 'alayhi wa sallam: „O Pośłańcu Allaha! Poślub moją siostrę, córkę Abu Sufyana”. On, sallallahu 'alayhi wa sallam, odpowiedział: „Czy ci to odpowiada?”. Ona odpowiedziała: „Tak, bo nawet teraz nie jestem twoją jedyną żoną; a najdroższa osoba, z którą chcę dzielić dobro, to moja siostra”. On, sallallahu 'alayhi wa sallam, odpowiedział: „Ale to nie jest dozwolone dla mnie (tzn. poślubić dwie siostry jednocześnie)”²¹.

Jeśli chodzi o Ijma', Al-Qurtubi powiedział w swoim tafsir: „Umma Muzułmańska zgodnie orzekła, że niemożliwe jest zawarcie przez mężczyznę umowy małżeńskiej z kobietą i jej siostrą jednocześnie”²². Te teksty mają ogólne wskazanie i nie rozróżniają między siostrami pełnymi a przyrodnimi, ze strony ojca lub matki.

Co jeszcze bardziej podkreśla ogólność tych wskazówek, to mądrość stojąca za tym zakazem, która wynika z obawy, że doprowadzi to do zerwania więzi rodzinnych z powodu sporów i kłótni między współzónami, zazwyczaj z powodu zazdrości. Prorok, sallallahu 'alayhi wa sallam, wskazał na tę mądrość w hadisie przekazanym przez Ibn Abbas, niech Allah będzie z nim zadowolony, że zabronił małżeństwa z kobietą i jej ciot-

²⁰ Koran, dz. cyt., 4:23.

²¹ Al-Bukhari, *Muslim*, hadis 5144, 1409.

²² Al-Qurtubi, *Al-Jaami' li-Ahkaam Al-Qur'an* [Kompedium przepisów Koranu], t. 5, Dar Al-Kutub Al-Misriyah, Kair 1964, s. 213.

ką (ze strony matki lub ojca) jednocześnie, mówiąc: „Jeśli to zrobicie, zerwiecie więzi pokrewieństwa!”²³.

Pytanie

Chciałbym zrozumieć, czy jest dozwolone, abym poślubił kobietę w następującej sytuacji: Jestem w pełni praktykującym muzułmaninem. Kobieta, z którą próbuję nawiązać znajomość, jest muzułmanką (z urodzenia), wierzy w Boga, ale nie praktykuje swojej religii. Niemniej jednak nie sprzeciwia się ani nie będzie przeszkadzała mi w praktykowaniu mojej wiary. Czy moje małżeństwo będzie akceptowalne w oczach Allaha? Zależy mi jedynie na tym, aby Allah był ze mnie zadowolony i aby nie było to dla mnie haram. Proszę o wsparcie w odpowiedzi na to pytanie w miarę Twoich możliwości.

W tej sytuacji, jeżeli kobieta jest muzułmanką i nie ma przeszkód wynikających z szariatu, aby ją poślubić, takich jak popełnianie przez nią czynów Bid‘ah (innowacji religijnych), które wykluczają ją z islamu, lub brak czystości moralnej, to małżeństwo z nią jest dozwolone. Jednak islamska Szari‘a zaleca, aby muzułmanie wybierali żony oddane religii. Abu Hurayrah pisze, że Prorok, sallallahu ‘alayhi wa sallam, powiedział: „Kobieta jest poślubiana z czterech powodów: dla jej majątku, dla jej pochodzenia, dla jej urody i dla jej religijności. Wybierz tę religijną, abyś nie był stratny”²⁴.

Ibn Qudaamah powiedział w *Al-Mughni*: „Zaleca się temu, kto szuka żony, aby wybrał tę oddaną religii [...]”²⁵.

Według muzułmanów małżeństwo to długa podróż, która wymaga znacznego poziomu zgodności między małżonkami, aby ich wspólne życie mogło trwać. Ponadto kobieta jest powierzona swojemu mężowi w zakresie jego majątku, samej siebie oraz dzieci; to ona jest odpowiedzialna za ich wychowanie, a wiele cech jest przekazywanych od niej dzieciom. Dlatego należy zachować ostrożność i cierpliwość przy wyborze żony oraz dążyć do znalezienia prawej kobiety. ‘Abdullaaha ibn ‘Amr Wysłannik Allaha, sallallahu ‘alayhi wa sallam, powiedział: „Życie doczesne to (krótka) przyjemność, a najlepszą przyjemnością życia doczesnego jest prawa kobieta”²⁶.

Według muzułmanów jeżeli mężczyzna poślubi kobietę w takim stanie, w jakim się obecnie znajduje, ma islamski obowiązek nakazywania jej czynienia dobra, powstrzymywania jej od zła, zobowiązania jej do noszenia hidżabu oraz powstrzymania jej przed Tabarrudż (niezgodne z prawem eksponowanie urody). Jest ona powierzona mu na odpowiedzialność, a on będzie z niej rozliczany przed Allahem, Wyniesionym, w Dniu Zmartwychwstania. Allah powiedział: „Mężczyźni są opiekunami kobiet [...]”²⁷.

Tafseer As-Sa‘di wyjaśnia: „Oznacza to, że mężczyźni są ich (kobiet) opiekunami, nakazując im spełnianie praw Allaha, takich jak wypełnianie Jego obowiązków, oraz

²³ At-Tabrani, *Al-Mu‘jam al-Kabeer*, nr 8933.

²⁴ Al-Bukhari, *Sahih Al-Bukhari, Kitab an-Nikah* [Księga Małżeństwa], hadis 5090.

²⁵ Ibn Qudaamah, *Al-Mughni*, dz. cyt., s. 28.

²⁶ *Sahih Muslim*, Księga 36: Cnoty i przymioty szlachetnych kobiet, hadis 1467.

²⁷ *Koran*, dz. cyt., 4:34.

powstrzymując je przed popełnianiem złych uczynków; mężczyźni muszą je do tego zobowiązać [...]”²⁸.

Jeśli w tej sytuacji kobieta posłucha męża, to dobrze, ale jeśli odmówi, stanie on przed dwiema gorzkimi opcjami: albo pozostanie z nią mimo jej stanu, co może negatywnie wpłynąć na jego religijność i wiarę, albo się z nią rozwiedzie. Według islamskich uczonych zdecydowanie powinien on powstrzymać się od poślubienia kobiety, która nie jest stała w posłuszeństwie swojemu Panu. Z pomocą Allaha, Wyniesionego, i dzięki wsparciu zaufanych braci muzułmańskich gwarantują mu oni, że z pewnością znajdzie prawą kobietę.

Pytanie

Mężczyzna chce poślubić kobietę, ale ona stawia warunek, że zgodzi się na małżeństwo, jeśli zaakceptuje jej warunek. Chce mieć platoniczne małżeństwo (tj. małżeństwo, w którym nie ma współżycia). Czy tego rodzaju małżeństwo w ogóle jest możliwe w islamie? Czy mężczyzna w takim przypadku ma obowiązek zapewnić jej schronienie i wyżywienie?

W islamie żona nie ma prawa stawiać warunku w umowie małżeńskiej, aby mąż nie współżył z nią seksualnie. Taki warunek byłby nieważny, ponieważ jest sprzeczny z celem umowy małżeńskiej. Jednakże taki warunek nie wpływa na ważność zawarcia małżeństwa, jeśli zostało ono zawarte (mimo tego warunku).

Ibn Qudaamah napisał w swojej książce *Al-Mughni*, wymieniając warunki przedmałżeńskie: „Warunek, który jest nieważny, ale umowa pozostaje ważna, to na przykład jeśli jedna ze stron postanowi, że nie ma mahr (posagu), albo że mąż nie będzie jej utrzymywał, albo że jeśli da jej jakikolwiek mahr, to go od niej odzyska, albo jeśli żona postawi warunek, że nie będzie z nią współżył seksualnie, albo będzie stosował stosunek przerywany [...]”²⁹.

Zatem mąż ma prawo do współżycia seksualnego z żoną, a żona ma prawo do utrzymania i innych praw ze strony męża. Jednakże, jeśli żona odmówi zbliżenia się do męża, to jest uznawana za buntowniczą i nieposłuszną. Żona buntownicza i nieposłuszna traci swoje prawo do utrzymania, dopóki nie podporządkuje się swojemu mężowi.

W tafsirze (interpretacji Koranu) autorstwa Al-Qurtubiego czytamy: „Ibn Al-Munthir powiedział: „Wszyscy uczeni zgodzili się, że mężowie są zobowiązani do utrzymywania swoich żon, jeśli obie strony są dorosłe (tj. mąż i żona), z wyjątkiem nieposłusznej żony, która odmawia odpowiedzenia na wezwanie męża do współżycia [...]”³⁰.

Wyjątek stanowi sytuacja, gdy nieposłuszna żona jest w ciąży, ponieważ jej prawo do utrzymania przez męża nie zostaje zniesione z powodu jej nieposłuszeństwa. Al-Qurtubi również cytuje Ibn ‘Abd Al-Barra: „Jeśli żona staje się nieposłuszną po skonsumowaniu małżeństwa, to traci prawo do utrzymania przez męża, chyba że jest w ciąży”³¹.

Na koniec należy zauważyć, że według uczonych islamskich perspektywa muzułmańskich mężczyzn wobec małżeństwa powinna opierać się na szariacie oraz jego szlachetnych i wielkich celach, a nie na nowych ideach i teoriach, które są sprzeczne z szariatem, jego zasadami i etyką.

²⁸ Al-Sa’di, ‘Abdur-Rahman ibn Nasir. *Tafseer As-Sa’di (Tayseer Al-Kareem Ar-Rahman fi Tafseer Kalam Al-Mannan)*, komentarz do wersetu 4:34.

²⁹ Ibn Qudaamah, *Al-Mughni*, dz. cyt., s. 91.

³⁰ Al-Qurtubi, *Al-Jaami’ li-Ahkaam Al-Qur’an*, dz. cyt., s. 99.

³¹ Tamże.

Pytanie

Nie stanę na drodze mojego męża, jeśli chce mieć więcej niż jedną żonę. To jego prawo. Może mieć dwie, trzy lub cztery, jeśli chce, ale ja nie będę jedną z nich. Moje pytanie brzmi: czy mężczyzna może odmówić rozwodu swojej pierwszej żonie i zmuszać ją do życia w takich warunkach?

Prawo islamskie uznaje za zabronione, aby kobieta prosiła swojego męża o rozwód bez usprawiedliwienia zaakceptowanego przez szariat. Posłaniec Allaha, sallallahu ‘alayhi wa sallam, powiedział: „Każda kobieta, która prosi swojego męża o rozwód bez (ważnego) powodu, nie poczuje zapachu Raju”³².

Zgodnie z prawem islamskim zawarcie przez męża małżeństwa z inną żoną nie jest uznawane za ważny powód do wystąpienia o rozwód. Jeśli mąż odmawia rozwodu, nie narusza w ten sposób żadnych praw swojej żony. Gdy mężczyzna bierze jedną żonę lub więcej, postępuje zgodnie z tym, na co pozwala mu szariat, który nakłada również obowiązek sprawiedliwego traktowania wszystkich żon i zapewnienia im równego traktowania.

Rozwód niesie ze sobą poważne szkody, ponieważ niszczy rodzinę i pozbawia dzieci normalnego wychowania pod opieką obojga rodziców. Ponadto przynosi psychiczne i społeczne szkody rozwiedzionej kobiecie, które są znacznie większe niż trudności związane z życiem z mężem, który ma kolejną żonę. Kobieta, kierując się emocjami, może poprosić o rozwód, a następnie tego żałować. Według muzułmańskich myślicieli szkody wynikające z rozwodu są nieporównywalne z bólem wynikającym ze współistnienia z drugą żoną.

Muzułmanie podkreślają też, że nie ma religijnych przeszkód w próbie osiągnięcia porozumienia z mężem i skorzystania z pomocy rozsądnych krewnych lub innych osób, aby odwieść go od decyzji o poślubieniu drugiej żony, jeśli nie ma realnej potrzeby zawarcia kolejnego małżeństwa.

Warto zauważyć że w muzułmańskim kontrakcie małżeńskim zwanym Akd Nikkah pod miejscem, w którym panna młoda składa swój podpis w dniu ślubu, są aż trzy inne wolne miejsca, które pan młody może wypełnić: imię żony pierwszej, żony numer 2, żony numer 3 i żony numer 4. W chwili podpisania kontraktu panna młoda widzi te wolne miejsca i zdaje sobie sprawę, że istnieje możliwość, że w przyszłości zostaną one wypełnione. Nawet jeżeli tak się nie stanie, sam fakt, że mąż ma taką możliwość, daje do zrozumienia, że nie może od niego oczekiwać wierności i wyłączności, a ona sama skazana jest na życie w niepewności³³.

Pytanie

Jestem w małżeństwie od 7 lat, ale moja żona jest dość agresywna i nawet dokonała aborcji naszego pierwszego dziecka. Teraz mamy syna. Ona nie ma cierpliwości do dzieci i nigdy nie traktowała mojej matki przedmiotowo. Niedawno zakochałem się w żonie mojego brata i pragnę poślubić ją, by wprowadzić ją do mojego życia w sposób halal. Proszę o radę.

Według muzułmanów jeśli żona szwagra nadal jest w związku małżeńskim z mężem, to mężczyzna nie ma prawa jej poślubić; wynika to z przeszkody prawnej, jaką stanowi

³² At-Tirmidhi, *Jami' at-Tirmidhi*, hadis 1187.

³³ N. Darwish, *Okrucieństwo...*, dz. cyt., s. 70.

to, że jest ona zamężna, więc należy do kobiet, z którymi nie można zawrzeć małżeństwa, jak mówi Allah [zakazane dla was są] także wszystkie kobiety zamężne³⁴.

Jeśli chodzi o uczucie do niej, to jeśli wynika ono z pobłażliwości tego mężczyzny w patrzeniu na nią i rozmawianiu z nią, to jest grzeszny i musi się pokajać przed Allahem. Jeśli natomiast uczucie to nie wynika z jego działania, ani nie starał się o to, ale było to tylko przypadkowe spojrzenie, które potem odwrócił, a jego serce jest do niej przywiązane, to nie ponosi grzechu, ale musi bać się Allaha i powstrzymać się od przywiązania do niej, nie odpowiadając na przyczyny tego uczucia, ponieważ sprawa jest bardzo poważna.

W islamskim zwyczaju i męskiej rycerskości nie jest właściwe akceptowanie dla innych tego, czego nie akceptuje się dla siebie w przypadku swojej żony, siostry czy matki. Zabronione jest nawiązywanie kontaktów z nią lub angażowanie się w jakiekolwiek emocjonalne relacje z nią. Taki muzułmanin powinien strzec się bycia powodem, który zepsuje jej relację z jej mężem, a tym samym będzie dotyczył wspomnianego w hadisie ostrzeżenia.

Abu Hurayrah przekazał, że Prorok, sallallahu ‘alayhi wa sallam, powiedział: „Nie jest z nas ten, kto psuje żonę przeciwko jej mężowi”³⁵. Ibn Hajar Al-Haytami wspomniał, że psucie relacji między żoną a mężem jest jednym z wielkich grzechów, a niektórzy prawnicy uważają, że zabronione jest dla mężczyzny poślubienie kobiety, którą zepsuł przeciwko jej mężowi.

Jeśli chodzi o żonę tego muzułmanina, jeśli jest taka, jak ją opisał – bardzo agresywna, źle traktuje jego matkę i dokonała aborcji swojego płodu – to według religii islamu są to ohydne czyny. Jego rola w radzeniu sobie z tym polega na staraniu się doradzać jej w dobry sposób i mądrze, przypominając jej o Allahu Wszechmogącym i ostrzegając ją przed nieakceptowalnością tych czynów, zarówno w islamie, jak i w zwyczajach, oraz grzechami, które z nich wynikają.

Koran radzi w tym przypadku że jeśli jej stan się nie poprawi, taki mężczyzna ma możliwość rozstania się z nią i poszukania pobożnej kobiety, aby ją poślubić. Koran zwraca uwagę na wagę utrzymywania dobrych relacji między rodziną małżonków, aby żona szanowała teściową i resztę rodziny męża; to samo dotyczy matki męża i jego rodziny względem żony; to pomaga w budowaniu islamskiej silnej więzi i miłości między małżonkami, a rodzina staje się stabilna.

Podsumowanie

Można wyszczególnić dwa powody, dla których przeciętny muzułmanin nie zawiera związku poligamicznego, a pozostaje wierny jednej żonie. Pierwszym z nich jest niski status społeczny i majątkowy. Z poligamii korzystają głównie mężczyźni majątni, których stać na zapewnienie każdej z żon odpowiednich warunków utrzymania i zakwaterowania. Biedniejsi i młodszy mężczyźni niemający takich perspektyw często borykają się z przy-

³⁴ *Koran*, dz. cyt., 4:24.

³⁵ A. Dawood, *Sunan Abu Dawood*, hadis 2145.

musową niemożnością kulturową do zaspokojenia swoich potrzeb seksualnych. Tylko ci uprzywilejowani mogą pozwolić sobie na cztery żony, a nawet w tak dogodnej pozycji często wewnętrzne konflikty między żonami przyćmiewają blaski poligamii.

Drugi powód to komplikacje, które następują z chwilą zawarcia drugiego małżeństwa. Na podstawie realnych zapytań opublikowanych na islamskim forum można wysunąć wnioski, iż wbrew temu, co mogłoby się wydawać na pierwszy rzut oka, poligamia wiąże się z wieloma problemami społecznymi i prawnymi. Zasady, na podstawie których rozwiązywane są te zagadnienia, są kruche z powodu wielości interpretacji islamskich uczonych i złożoności relacji społecznych między ludźmi.

Niniejszy artykuł analizuje zasady szariatu dotyczące małżeństwa i poligamii w islamie, odwołując się do interpretacji Koranu, hadisów i opinii uczonych. Skupia się na różnych aspektach związanych z obowiązkami mężczyzny wobec żon oraz prawami kobiet w takich związkach.

Mąż jest odpowiedzialny przed Bogiem za zapewnienie małżonce opieki. „Traktujcie swoje żony dobrze”, nawoływał Prorok wiernych w swoim kazaniu. „Zaprawdę są one wasze, gdyż Bóg z ufnością powierzył je wam i z jego rozkazu pozwolono wam przestać z nimi”. Jeżeli chodzi o nierówność pomiędzy kobietami a mężczyznami w islamie, apolegeta im zaprzeczy. Według muzułmanów jest to uznanie ról społecznych³⁶.

Jak widać na podstawie przytaczanych pytań, przeciętny muzułmanin ma wiele problemów z poligamią. Jednak w porównaniu z sytuacją kobiety w tych ustaleniach nadal jest na znacznie lepszej pozycji. W wypowiedzi Ghazaliego na temat małżeństwa czytamy: „Kobieta może wejść w małżeństwo jako prawowita żona lub jako ta, którą bierze się dla przyjemności i osiągnięcia określonych celów”³⁷. Cytat ten jasno pokazuje, że kobiety są więźniami swoich mężów i bez względu na to, w jak wygodnej złotej klatce żyją, to nadal jest to klatka. Muzułmańskie małżeństwo to związek, w którym mąż może praktycznie wszystko, a żona – niewiele³⁸. Związki poligamiczne są natomiast esencją niesprawiedliwości, niesnasek, niezrozumienia oraz zapaści tradycyjnych wartości i relacji opartych na wzajemnym szacunku, przynależności i zaufaniu, które są charakterystyczne dla chrześcijańskich małżeństw.

Bibliografia

Abu Dawood, *Sunan Abu Dawood*, hadis 2145.

Abu Hamid Al-Ghazali, *Ehya Ulum Al Deen* [Księga etykiety małżeńskiej], Dar al-Kotob al-‘Elmeyah, Bejrut 2013.

Abu Hamid Al-Ghazali, *Ihy’a ‘Uloum Ed-Din*, t. 2, *Kitab Adab al-Nikah*, Dar al-Kotob al-‘Elmeyah, Bejrut 2013.

Ahmad ibn Hanbal, *Musnad Ahmad*, hadis 20007.

³⁶ M. Stolarczyk, *Iran. Państwo i religia*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2014, s. 87.

³⁷ Abu Hamid Al-Ghazali, *Ehya Ulum Al Deen* [Księga etykiety małżeńskiej], Dar al-Kotob al-‘Elmeyah, Bejrut 2013, 2:64.

³⁸ N. Darwish, *Okrucieństwo...*, dz. cyt., s. 62.

Al-Bukhari, *Muslim*, hadis 5144, 1409.

Al-Bukhari, *Sahih Al-Bukhari, Kitab an-Nikah* [Księga Małżeństwa], hadis 5090.

Al-Hattaab, *Mawaahib Al-Jaleel Sharh Mukhtasar Khaleel*, t. 4, Dar Al-Fikr, Bejrut 2013.

Al-Qurtubi, *Al-Jaami' li-Ahkaam Al-Qur'an* [Kompendium przepisów Koranu], t. 5, Dar Al-Kutub Al-Misriyah, Kair 1964.

Al-Sa'di, 'Abdur-Rahman ibn Nasir. *Tafseer As-Sa'di (Tayseer Al-Kareem Ar-Rahman fi Tafseer Kalam Al-Mannan)*, komentarz do wersetu 4:34.

Al-Tabarani, *Al-Mu'jam al-Kabeer*, nr 8933.

Ash-Shirbeeni, *Mughni Al-Muhtaj ila Ma'rifat Ma'ani Alfadh Al-Minhaaj*, t. 4, Dar Al-Kutub Al-'Ilmiyyah, Bejrut 2013.

At-Tirmidhi, *Jami' at-Tirmidhi*, hadis 1187.

Darwish N., *Okrucieństwo w majestacie prawa. Prześladowanie kobiet w świetle islamu*, Wydawnictwo Kefas, Warszawa 2008.

Esposito J.L., *Women's Rights in Islam*, „Islamic Studies” 1975, vol. 14(2), s. 99–114.

Hussain S.J., *Legal Modernism in Islam: Polygamy and Repudiation*, „Journal of the Indian Law Institute” 1965, vol. 7(4), s. 384–398.

Ibn Hajar al-Asqalani, *Fath al-Bari* (komentarz do *Sahih al-Bukhari*), t. 9.

Ibn Qudaamah, *Al-Mughni*, t. 7, Dar Alam Al-Kutub, Rijad 1997.

Koran, J. Bielawski (tłum.), PIW, Warszawa 2006.

Mashhour A., *Islamic Law and Gender Equality: Could There Be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt*, „Human Rights Quarterly” 2005, vol. 27(2), s. 562–596.

Platonic Marriage, Islamweb, 2018, <https://www.islamweb.net/en/fatwa/388390/platonic-marriage> [dostęp: 19.10.2024].

Riyad as-Salihin, *Księga Miscellany*, hadis 367, 2013.

Sahih al-Bukhari 2723, księga 54, hadis 12.

Sahih Muslim, Księga 36: Cnoty i przymioty szlachetnych kobiet, hadis 1467.

Stolarczyk M., *Iran. Państwo i religia*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2014.

The Muslim Family Laws Ordinance, 1961.